

GEERT BUELENS

1. Ik ervaar het huidige landschap als heel anders. De laatste decennia van de vorige eeuw was er volop poëtische discussie, zelfs strijd. Tijdschriften speelden daarin een centrale rol. Zo werd er onderscheid gemaakt tussen *Maatstaf*-, *Tirade*- en *Yang*-poëzie. Wie onder de vijftig kan zich daar vandaag nog iets bij voorstellen? Deze eeuw is, denk ik, enkel *Das Mag* wel eens genoemd als een categorie, maar dan voor het proza, en allicht eerder om een pr-strategie te benoemen dan een poëtica. Waarmee echter niet is gezegd dat er vandaag geen stromingen meer zijn, alleen zien die er anders uit. Meer dan een halve eeuw na McLuhan is nu ook voor de poëzie duidelijk: *the medium is the message*. Zie: Spoken Word, Instagrampoëzie, TikTok. De boekcultuur is natuurlijk niet dood. Ik zie daar een hernieuwde politieke radicalisering in de poëzie; in Vlaanderen is die naar mijn aanvoelen nooit volledig weg geweest, maar in Nederland is de poëzie vandaag in dat opzicht echt heel anders dan in 1983. De termen en categorieën die het maatschappelijk debat bepalen, gelden ook voor de poëzie: gender, etniciteit, klimaat. Implicatie lijkt ook te zijn dat de poëziegeschiedenis anders doorwerkt – revivals rond Sonja Prins en Henriëtte Roland Holst enten zich op genoemde categorieën, en niet of minder op de positie die Prins had ten opzichte van de Vijftigers of hoe Roland Holst zich verhiel tot de post-Tachtigers. Wel van belang lijkt: dat het vrouwen zijn, op zoek naar een andere maatschappelijke structuur.
2. Ik vermoed dat ik een beetje tussen twee werelden val. Te jong om tot die onder 1 genoemde categorieën gerekend te worden (maar allicht wel een *Yang*-nazaat), te oud om automatisch genoemd te worden met de generatie Keizer-Van Binsbergen-van der Graaff waarmee ik me niettemin zeker verwant voel.
3. Ik heb vooral in de jaren negentig en begin deze eeuw veel Amerikaanse, Franse en Duitse experimentelen en klassieken gelezen; later las ik vooral mondiaal en topicaal (WOI, jaren zestig, ecologie). Dat heeft ongetwijfeld een effect op mijn werk, maar hoe en waar laat ik graag aan anderen om daar iets zinnigs over te zeggen.

Bent u van mening dat buitenlandse poëzie duidelijk van invloed is (geweest) op de ontwikkeling van de Nederlandstalige poëzie tot op heden?

GB: Dat is een vraag die een heel boek verdient; “tot op heden” lijkt dus te peilen naar van ‘Hebban olla vogala’ tot *Het is warm in de hivemind*. Met die twee voorbeelden is het antwoord allicht al half gegeven: onze literatuur is altijd internationaal gevoed, geregeld meer- of tussentalig en veel minder ‘Nederlands’ dan vaak wordt gedacht. Wat dan concreet verstaan wordt onder ‘buitenlandse poëzie’ is echter erg variabel. Ik denk dat lange tijd de Franse en Duitse poëzie maatgevend waren; vandaag lijkt dat nog nauwelijks het geval te zijn. Anderstalige poëzie wordt nog wel vertaald, maar naar mijn aanvoelen doen grote Amsterdamse uitgeverijen dat vandaag minder dan voorheen. En als ze het doen, gaat het veelal om klassiekers (T.S. Eliot), Nobelprijswinnaars (Louise Glück) of Spoken Word (Amanda Gorman). Niet toevallig allemaal Engelstalige dichters. Anderstalige dichters in boekvorm vertalen omdat ze naar Poetry

International komen (praktijk in het laatste kwart van de vorige eeuw) gebeurt nog maar zelden, is mijn indruk. Er zijn gelukkig nog wel bladen zoals *Terras*, *nY* en *Armada* die een venster op de wereld bieden, maar ook dat aparte genre dat de poëzie ondanks alles blijft, lijkt net zoals de rest van de cultuur vooral op de Engelstalige wereld gericht.

4. Voor zover ik het kan overzien is mijn indruk niet dat ze heel anders is dan in andere taalgebieden. Institutioneel blijft het, in vergelijking met bijvoorbeeld Frankrijk, Duitsland, de VS en het VK, opmerkelijk hoeveel brede literaire uitgevers in Amsterdam poëzie blijven uitgeven – dat is minder vanzelfsprekend dan we misschien geneigd zijn te denken. Voorts: zie antwoord 1.
5. Het tweede. Er is natuurlijk wederzijdse beïnvloeding en de digitalisering heeft de afstand deels verkleind, maar zowel poëtische en politieke gevoeligheden en tradities als de maatschappelijke en institutionele inbedding zijn in belangrijke mate verschillend.
6. Er zal altijd vernieuwing komen, maar niet op een manier die we kunnen voorspellen. Ik had me 25 jaar geleden niet kunnen voorstellen dat het poëtische debat zou ophouden. Of (want helemaal weg is het natuurlijk ook niet) dat het zich zou transformeren op de onder vraag 1 beschreven wijze. Inhoudelijk zal de poëzie onvermijdelijk veranderen – we maken immers de grootste maatschappelijke transformatie in eeuwen mee. De moderne poëzie was het product van de moderniteit – alleen al de klimaatcrisis noopt ons tot een andere invulling van dat begrip. Ontwikkelingen in technologie en media zullen vast ook een impact hebben op de vorm van de poëzie.
7. Ze lijkt me een feit. Engagement betekent zich bewust verhouden tot de maatschappelijke realiteit. Zelfs als ze dat helemaal niet zou willen, zal de poëzie dat toch doen. En vandaag doet ze dat in hoge mate. Zoals een Nobelprijswinnaar Literatuur het gevat formuleerde: ‘We live in a political world’.

Moet poëzie de maatschappelijke, etnische en seksuele diversiteit vertegenwoordigen?

De vraag lijkt over het genre ‘poëzie’ te gaan, maar zo werkt het niet, denk ik. De poëzie is wat dichters ervan maken. Het zijn de instituties die voor diversiteit moeten zorgen.

8. Dat is altijd zo geweest, al bereiken ook sommige prozavormen een beperkt publiek. Het heeft te maken met het imago van het genre (gedichten intimideren soms zelfs afgestudeerde letterkundigen), maar ook met wat van lezers wordt verwacht. Buiten het boek – en zeker in het orale circuit – bereiken dichters opmerkelijk veel mensen. Dan kan het genre genoten en ervaren worden als was het muziek of een film – iets dat je overkomt, eerder dan als iets waar je zelf in moet investeren. Misschien helpt het als lezers de gedichten voor zichzelf voorlezen: als het goed is, dan gaan ze spontaan een beetje zingen.

Vindt u dat in papieren media genoeg (kritische) aandacht wordt besteed aan poëzie, en op internet?

In papieren media is het droevig gesteld met de poëziekritiek. Weinig critici, weinig ruimte, weinig historisch besef, veel focus op Namen en debuten – die houding treft het volledige literaire bestel, maar vooral de poëzie. Naast kranten en weekbladen die een schim van zichzelf zijn geworden, besteden ook de (weinig overblijvende) literaire tijdschriften er weinig of geen aandacht aan. Er verschijnen nauwelijks nog stukken over oeuvres of tendensen. Vrijwel niemand lijkt het aan te durven overzichtsstukken te maken – academici verschillen hierin overigens veelal niet van (andere) critici. Online leveren mappalibri en dereactor naar mijn smaak de meest diepgaande recensies – dat jonge critici op dat laatste platform de ruimte krijgen zichzelf te ontwikkelen is bijzonder te prijzen.

Hoe beoordeelt u de kwaliteit van de poëziekritiek in Nederland en Vlaanderen?

Mager. Minder dichters schrijven over het werk van andere dichters dan voorheen; het aantal niet-dichtende critici is beperkt en weinig divers. Ook de academische kritiek is dramatisch afgenomen (mijn hele generatie is iets anders gaan doen, reken ik ook mezelf aan, al voelt het in het huidige bestel onwerkbaar om 3 petten – dichter, criticus, academicus – tegelijk te dragen).

9. Vreemd genoeg steeds minder. Of misschien is het niet vreemd: wanneer wordt ingezet op nieuw & divers, valt de witte man van middelbare leeftijd buiten beeld.

Haalt u voldoende bestaansmiddelen uit uw werk als dichter, of vult u die aan met andere inkomsten?

Het is voor mij altijd ondenkbaar geweest om van de poëzie te leven, vandaag al helemaal.

10. Ze verbreden het veld, verrijken het genre, vergroten het bereik. Al zou ik het zelf niet toejuichen mocht het begrip van wat poëzie kan zijn beperkt worden tot deze vormen.
11. Welke dichter beschouwt u als de belangrijkste, voor uzelf of de poëzie in het algemeen?

Goh, in de categorie Onmogelijke Vragen. Dus geef ik maar het meest voorspelbare antwoord: al meer dan dertig jaar inspireert Paul van Ostaijen mij en het blijft me verbazen hoe zijn beperkte oeuvre dat intussen al meer dan een eeuw doet voor dichters in ons hele taalgebied en soms zelfs daarbuiten.